

15811/10

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY

10

A LÉLEK
HALHATATLANSÁGA

EXODUS-KIADÁS

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY

A LÉLEK HALHATATLANSÁGA

II. KIADÁS

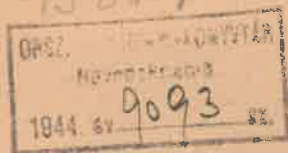
K O L O Z S V Á R, 1 9 4 4

AZ EXODUS KÖNYVKIADÓNAL
MEGJELENT:

- I. kiadás 1940. Debrecen, 3000 példányban.
II. kiadás 1944. Kolozsvár, 5000 példányban.

15811/10

Felelős kiadó: Szabó Imre

117-944 „Erzsébet” nyomdavállalat Kolozsvár, Bartha M.u. 25

Felelős vezető: Lászlóczky Gyula

A LÉLEK HALHATATLANSÁGA

Halotti versek néhai mélt. Kohányi Kácsándi Terézia asszony, csász. és kir. aranykulcsos kishédei Rhédei Lajos házastársának eltemetésekor. Nagyvárad, 15. április 1804.

*Je ne veux pas argumenter avec vous,
ni même tenter de vous convaincre; il me
suffit de vous exposer ce que je pense dans
la simplicité de mon cœur.*

ROUSSEAU

ELŐLJÁRÓ BESZÉD.

Midőn én egy olyan solennitásra, a milyen a boldogult Rhédeiné asszonyságé vala, a lélek halhatatlanságát választottam matériául: előttem tartottam azt a fényes gyülekezetet, a mely ottan öszve fog seregleni. Minden hiten lévő fő és alpapok; méltóságok, nemesek, közép és alsóbb renden lévők; pallérozott és természeti asszonyságok; gazdagok, szegények; tudósok, tudatlanok; vallások, buzgók, babonások és szabad gondolkozásúak; erősítést, vigasztalást, megnyugtatót, gyönyörködést, vagy csak csupa időtöltést kívánók; poéták, poézist szeretők, vagy ehhez nem érők stb. ily sokféle hallgatók fogják (gondolám magamban) az én verseimet várni, kihallgatni és megítélni. Ez a gondolkodásom tartott sokáig függőbe a halotti tárgynak választásában: míg végre, egyéb okokból is, meghatároztam magamat, hogy a lélek halhatatlanságáról peroráljak. Lehetetlen, így biztatám magamat, lehetetlen, hogy minden

gondolkozású és érzésű személyt vagy egy, vagy más oldalról ez a dolog ne érdekeljen. A hitnek és a vallásnak ez a sarkalátja, a melyen annak egész alkotmánya megfordul; az erkölcsiségnek ez a fő principiuma, vagy legalább serkentő rugója, a philosophiának legrégibb és legfőbb tárgya: a nyomorult emberiségnek közönséges és minden tartományokban feltalálható vigasztalója: és egy poétának is szép, bő, érzékeny, indulattal teljes, képzelődést izgató, melegítő és kifesztő, nagy, nemes és forró matériája. Az írónak lelke felemelkedhetik ebben, a bölcsőtől fogva a leggyengébbekig minden lélekre kiterjedhet, és mikor halandó nyelven a halhatatlanságról mér énekelni, az értelem és az érzés, a természet és a vallás erősítik meg az ő szózatját, és minden ő halandó társai örömmel fogadják el őbenne az emberiségnek mérész szószólóját.

I. RÉMÍTŐ S VIDÍTÓ KÉTSÉGEK.

Lenni? vagy nem lenni? — kérdések kérdése!
 Melynek nehéz, kétes, szép a megfejtése.
 Nagy kérdés, a melyet ha mélyen vizsgálok,
 Még több mélységeknek mélyére talállok.
 Lát és habzik az ész, a szív fél és óhajt,
 S bennem a kérdésben forgó lélek sóhajt.
 Érzem nemes voltom, érzem gyengeségem,
 S reményem béborul és derül kétségem;
 S mikor a mozgó sárt az égig emelem,

Az isteni lángot egy porba nem lelem.
 Csillagok közt hordnak aetheri szárnyaim,
 De a sír partjára húznak ón lábaim;
 Az ég s a föld között függök utóljára,
 Én angyal meg állat, vagy csak por meg pára. —

Ha most vagyok, látom, mindég is kell lennem:
 S ha nem lések, csapás volt az élet bennem,
 És ha el kell mulnom, mi szükség volt élni?
 Egy elveszendőnek miért kell remélni?
 Azért? hogy ezer baj, bú, betegség között,
 Mint egy számkivetett és mint egy üldözött,
 Vágyakozzam dicsőbb rendelésem felé,
 Egy méltóbb országba s még se menjek belé?
 Légyek, hogy szenvedjek? és bánjam léteemet?
 Reményljek, de ez is gyötörjön engemet?
 Így örök semmiség, óhajtlak tégedet,
 Vedd vissza méhedbe vexált gyermekedet. —
 Boldog, százszor boldog, aki nem született,
 Aki nem ízelt meg az életet!
 De jaj! a ki egyszer van és kezdett lenni,
 Örök halál annak semmiségbe menni.
 Ha nem levék vala, e nagy jól nem tudnám,
 S a nem esmért halál karjain aludnám,
 De az élet bennem mihelyt szikrát vetett,
 Fellebbant a hozzá vonzódo szeretet. —

Létel! te mennyország ezer inségbe' is,
 Nem-létel! te pokol még nem érezve is!
 Itt állok virágzó éltém szigetjében,
 Egy kőszikla tornyán a hab közepében,
 Itt nézem partotok kétes messziségét,
 Az én lételemnek folyását vagy végét.
 Alattam a cháosz bögő torkolatja,
 Az elementumok fogát csattogtatja,
 S varázsló bal kezét sárgán nyújtván felém,
 „Elveszel!” így ordít, s rémülést önt belém.
 De kárpija alól a kék reménységnek
 A testvér csillagok mosolyogva égnék,
 Biztatván, hogy mennyből szállt belém a lélek,
 S ha elvesz is e test, jobb részemmel élek.

Óh édes érzési az örök lételnek,
 Melyek vigasztalnak s erőmbe nevelnek,
 A halhatatlanság kezdeti már ezek,
 A miket most bennem gondolok s érezek! —
 És te, ki így érzed tulajdon lételed,
 Ki önnön erődöt vizsgálod, képzeled;
 Te, ki esmérni tudsz sok ezer dolgokat,
 Azoknak formáját, számát, nagyságokat;

Ki ítélni is mersz, te kinek nem elég
 Ez a megteremtett levegő, víz, föld, ég,

Hanem magad körül építsz új világot,
 Majmolván a munkás Mindenhatóságot;
 Te, ki által mozgok, nővök és dolgozok,
 Eszmélek, ítélek, vágyok, gondolkozok,
 Örvendek, búsulok, reménylek és félek,
 Te csuda valóság, belém szállott lélek!
 Te igazgatója e pormakhinának,
 Teremtett istene e kis planétának,
 Szállj magadba, nézd meg öntermészetedet:
 Meríts erőt abból s fejtsd meg lételedet.

II. OKOSKODÁSOK, ÉRZÉSEK.

Tudom, hogy lételed nem lehet tagadnom,
 És hogy nem vagy te test, azt is meg kell adnom;
 Miért vitalja hát oly sok gondolatlan,
 Hogy a mi meg nem tud halni, halhatatlan?
 Úgy van! Mert csak ott győz a lerontó halál,
 A hol megosztható részecskékre talál,
 A melyeket külön szedvén vas ujjával,
 Egyesíti önnön elementumával.
 Ront ugyan, ily jeles makhinákat ront el,
 De mindent új képre s új életre bont el:
 Ő a természetnek segédje s szolgálja,
 Ő általa forog ennek karikája;
 De legkisebb rész sem veszhet el kezéről,
 Ő csak bont, de számol minden részecskéről.

Mert a ki e mindent semmiből alkotta,
 A megsemmisítést magának tartotta. —
 Nem halhatsz hát te meg óh nemes valóság,
 Ha csak maga egykor a Mindenhatóság,
 Ki akart és véled közlötte lételét.
 Lángodra nem fújja a semmiség szelét.

De egy bölcs Istenről azt állítani vétek,
 (Sőt hogy említem is, tán azzal is vétek)
 Hogy ő egy a maga képére teremtet
 Nemes valóságot csak azért teremtet,
 Hogy a bú baj közül semmiségre híjja,
 S önnön lehelletét mintegy visszazíjja.
 Emberek jó Atyja! tudjuk valójába,
 Hogy egész mivoltunk por s árnyék magába,
 És a mit adtál is, azt sem érdemeljük;
 Úgy van! hatalmadat rettegve tiszteljük.
 De te, óh jóságnak kútfeje s tengere,
 Kitől e lelkes sár annyi áldást nyere,
 Örvendhetsz-e egykor, örvendhetsz-e annak,
 Hogy halált mennydörögj egy halhatatlannak?
 Hogy aki áldhatná felséges nevedet,
 Elvesszen, átkozván a lételt s tégedet?
 És aki lenni kezd, előre rettegjen?
 A bölcső és sír között mordon ténferegjen?
 A megholtak közül ne említsen senki?

S az életre minden irtózva lépjen ki?
 Óh nem! nincs becsesebb javunk az életnél,
 És te oly kegyetlen soha nem lehetnél,
 Hogy e legfőbb jónktól megfosztanál minket,
 S megcsalnád az erre vágyó lelkeinket.

Igazság Istene, jók s rosszak bírása!
 Kinél bévall mindent az esztendők szája,
 Ki részrehajlástól soha meg nem rontott
 Jobb kezeddél tartod a mérséklő fontot,
 Hogy vonhatsz a sírnak szélén örök határt,
 Ha addig oly ritkán fizetel méltó árt?
 Ha azok, kik sujtó pálcádtól nem félnek,
 Veretlen maradnak, sőt még vígan élnek;
 És aki a virtus pusztáján bujdoklik,
 Sír, szenved, s a bűnnek körme közt fuldoklik?
 Uram! te, ki magad vizsgálod szívemet,
 Tudod rólad való tiszta érzésemet:
 De mihelyt az erkölcs világába megyek,
 Nem tudom, mit higgyek, érezzek vagy tegyek;
 Ha az embereknek dolgait vizsgálom,
 Azt a jó, bölcs, igaz Istent nem találom,
 Kit a természetnek világában leltem,
 S ki előtt oly megtölt szívvel térdepeltem
 Mert lám a virtusnak semmi becse nincsen, —
 Ne is légyen! senki még rá se tekintsen,

Ő az oly szíveknek mindég elég bére,
 Akik érdemesek annak érzésére.
 De mikor azt látom, hogy őt csuffá teszik,
 Szídják, háborgatják, üldözőbe veszik,
 Verik, tömlöcözik, halálra hurcolják;
 Már ezek a szívet nagyon marcangolják.
 S kivált, mikor látom, hogy a gonoszoknak
 Tündöklő napjaik kényekre forognak,
 Szabadon ferednek az ártatlan vérbe,
 S a szűzek erkölcsét nyerik érte bérbe,
 A szegényt a főrvény útján megkéselik,
 S a rongyos árvának kenyerét bényelik,
 Magok az álnokság hálóját hintik el
 S a főrvény kötelét csufolva tépik el:
 Mégis a boldogság mosolyog le rájuk,
 Szívek víg és nyugodt, virít az orcájok. —

Hát ezekért folynak Paktólus habjai?
 Ezekért vésődnek Quitó havasai?
 Ezekért jön-e fel a nap minden reggel,
 Hogy jól tenyésztesen fénnel és meleggel?
 Fúljanak a zajló habba minden gályák,
 Melyek az öt világ kincsét vondogálják,
 Száradjon el fű, fa, erdő, mező és kert,
 Minthogy nagyobb részint csak rosszakért hevert.

Az áldott nap váljon tűznek katlanjává,
 Ezt a szép világot tégye bús pusztává,
 Süsse ki a kényén élő gonoszokat,
 S egy nagy földindulás falja né hamvokat!
 Legalább e közös végveszedelembe'
 Az a vigasztalás fog szállni szívembe,
 Hogy a tomboló bűn jajját is megérem,
 S az igazság karját egy részről dicsérem. —
 Dehát a szemvedő jámbornak jutalma
 Hová lett? hol van a virtus diadalma?
 Azt e düledékek ormán, e félelem
 Rettentő mezején nem látom, nem lelem.
 Itt együtt hever a lator palotája,
 A jámbor kunyhója és akasztófája;
 Egy szél fújja hamvát itt egy jó atyának,
 Egy szelid gyermeknek s ezek gyilkosának;
 A végső káromlás, a végső könnyörgés
 Hangjait egyszerre fogta el a hörgés;
 E kerek föld pusztán forog az üregben
 Hordozván a néma halált gyászleplekben,
 Bús gyomrába zárta az emberi nemet,
 S egy sorsra juttatta a vétket s érdemet;
 Nagy sír! de a melyre csak ennyit írhatok:
 „Itt laktak tollatlan kétlábu állatok.“

Úgy van! csak állatok! sőt még a barmoknál
 S a porba fél napig mászó kukacoknál

Még annyival ezek szerencsétlenebbek,
 A mennyivel nálok voltak nemesebbek.
 Őket a beléjük oltott ész megcsalta,
 Az erkölcs ösztövére reménnyel hízalta,
 És ők, kik kérkedtek a szabad lélekkel,
 Most együtt hevernek a hitvány férgekkel. —
 Ti boldog tigrisek, ti boldog madarak,
 Boldog halak, kigyók, férgek és bogarak,
 Te szerencsés holló egynehány száz télig,
 Te szerencsés kérész reggeltől estvélig,
 Ti a természetnek szülöttei vagytok,
 S egy ily édes anyát soha el nem hagytok:
 De mi az erkölcsnek, e százaz dajkának,
 S az észnek, e fölünk vállalt mostohának,
 Hideg intéseink makacsulva járunk,
 A nyert jót megvetjük s képzelteket várunk.
 Nektek szőrt és tollat ad édes anyátok,
 Mindennap terített asztallal vár rátok,
 Igaz szomjatokat kristály vízzel oltja,
 Hajlékotok a föld, vagy az erdők boltja;
 De mi mezitelen jövünk e világra,
 S azonnal szükségünk van a társaságra,
 Étünk, itunk, ruhánk izzadságba kerül,
 S még fiatal fejünk gondba s őszbe merül,
 És hogy bátorságba tehessük magunkat,
 Ime fel kell áldoznunk szabadságunkat. —

A ti érzésitek fájinok, tartósak,
 Elmétek egyforma, lábatok futósok,
 S egyiket is a szív lázadt indulatja
 Szokott fekvéséből ki nem forgathatja,
 Sem az elméskedés szomorú hagymáza,
 A táplálás úját meg nem tofánázza,
 Látástok, hallástok, élesek tinéktek,
 Hogy meg ne ronthasson ravasz ellenségtek,
 S hogy az enni valót feltalálhassátok,
 S e muló életet jobban kóstoljátok;
 De a mi szemeink könnyet is hullatnak,
 Füleink rezzennek, ajakink jajgatnak,
 Mikor édes hazánk a szélvészek között,
 Mint egy roncsolt gálya a szinthez ütközött,
 Mikor vallásunkra készül új fergeteg,
 Mikor embertársunk rab, koldus vagy beteg,
 Mikor szüléinket vagy magzatjainkat,
 Szerelmes párunkat vagy jó barátinkat,
 A halál karjain meghülve csókoljuk,
 S kínunkat a fáknak s néktek panaszoljuk.

Hát még a becsület, melyet akkor adott
 Nékünk a természet, mikor megtagadott,
 Mikor eredeti forrásit bédugta,
 S vad lábunk a virtus csóváit felrugta;
 Hát még a becsület, hányszor búsít minket,
 Hányszor lázasztja fel délceg érzésinket?

Ti, ti, mind ezeket még nem érzettétek;
Kevés, de jó s nyugodt érzés a tiétek. —

Még ez mind elmulnék; de nagyobb kínunkra
Rá van az eszmélés vetve a nyakunkra,
Hogy régi fájdalmunk felmaradjon ebben,
S a min általestünk, rágjon mérgesebben;
Sőt hogy a jövődő bajtól is rettegjünk,
S még a jók között is féljünk, keseregjünk.

Istenem! ha szét kell csakugyan oszolnom,
Ah, mit is kell a te munkádban vádolnom!
Még a reménység is, e legfőbb orvosom,
Csalárd ajándékom, hóhérom, gyilkosom.
Miért szükség nekem a haláltól félni,
Ha csakugyan egykor meg kell szünnöm élni?
Mért oly édes nekem a halhatatlanság,
Ha ez a reményem merő hasztalanság?
Bizony drágán vesszük ama színes jókat,
Melyek elcsábítják a vak halandókat,
Ha ez a vágyásunk csak magunk szerelme,
S hiábavalóság és lélek gyötrelme! —
Ugyan, ha már életkívánás van bennünk,
És még sem lehetne itt e földön ennünk:
Ha a leghevesebb szomjúság unszolna,
S az egész plánétán egy csepp víz sem volna:

Nem azt mondhatnám é, hogy a ki teremtet,
 Kegyetlenségének tárgyává engem tett? —
 Meg ne ütközzetek, ha ily nagy ügy fölől
 Egy alacsony példát merek hozni elől:
 Egy együgyü állat, — egy gólya mit szólna,
 Ha néki jó szárnya s egy ország nem volna,
 Amelyben bújdossék; pedig a Teremtő
 Belé adta volna, hogy oda vágyjon ő? —

Úgy van! e bölcs Isten, ez élők jó atyja
 Még a barmoknak is szívét megnyugtatja,
 És bétöltvén minden állat kívánságát,
 Orvendve szemléli kedvetölt világát.
 Ugyan hát, óh, ugyan csak az ember volna,
 Mely többet kívánna, semmit sem kóstolna?
 Kinek az erkölcsi világ csak kárt tenne,
 A természet pedig mostohája lenne?
 Ki az emberek közt nyomna vagy nyomódna,
 S még mint állat is csak tengene, kínlódna?
 És ugyan, ha nincs más élet énérerttem,
 Meg nem köszönhetem, hogy emberré lettem;
 És ím egy fényes gyűlés hallatára,
 Az emberi hitvány kevélység truccára,
 Letésem az eddig viselt méltóságot,
 S az állatok között kérek boldogságot.

Te ki Ermenonvill rideg szigetében
 Nyugszol a nyárfáknak lengő hívesében,
 Ébredj fel, és bámulj egy lelkes állatot,
 Ki mér tenni nálad nagyobb áldozatot;
 Te a társaságban az aprós hibákat
 Nem tűrvén, óhajtál oly messzi pusztákat,
 Hol még nyers fiai a nyers természetnek
 Kevélyek, gonoszok, hiuk nem lehetnek.
 Én pedig őket is kerülni kívánom,
 S hogy hasonló lelkem vagyon, azt is bánom,
 Akarom, hogy elmém setétségbe ejtsem,
 A vétket, a virtust, mind-mind elfelejtsem.
 Ez odvas makkfának kongó oldalában
 Eszem, alszom, egyéb állatok sorában,
 Az égre nem nézek, földön jót nem teszek,
 Itt élek, itt halok, itt rothadok, veszek. —

De mely sűrű homály gombolyog felettem?
 Mely váratlan szélvész ordít, zug mellettem?
 A zápor lerohan, s az ég sarkalátja
 Lelkemet s e bérces erdőt rázkódtatja;
 Míg szólok, ím cserfám menedék fövére
 A susterékoló gyantaláng leére,
 Fut minden fenevad, — én magam maradok, —
 Futnak ők, — én fázom, s — a tűzért szaladok. —

Hah! Hogy lehet mégis oly erő lelkembe,
 Hogy e tűzről is az ember jut eszembe?
 A vadak e körül meg nem mernek állni,
 A pongó szereti, de nem tud csinálni. —
 Érzem, hogy lelkemnek tehetségi nagyok,
 Hogy én a fő lélek helytartója vagyok,
 Hogy már e földön is több vagyok baromnál,
 S tán messzi reményem is több csupa álmnál.
 Érzem, hogy ha itten bétöltöm helyemet,
 Édes ráeszmélés fogja fel lelkemet,
 S így lebegvén az én Uram trónusáig,
 Kilátok az örök létel központjáig,
 Hol eredetemnek kezdetét fellelem,
 S a végetlen idők kerekét képzelem.

Isten! a kit fednek általlátszó leplek,
 Még egyszer zsámolyod előtt letérdeplek,
 Add vissza a tőlem lehányt istenképet,
 Melyet a makacsság orcámról letépett.
 Nem! hanem a kevély alázatosságnak,
 A rendetlen széltől forgó okosságnak
 Csalóka míve ez. — Bocsáss meg, Istenem!
 Ha vakon nem lehet hinnem, reménylenem;
 Hogy, az igazságot keresvén, tántorgok;
 A tetőled adott lámpásodnál forgok,

Mely mikor megbotlom, jóra akkor vezet,
S azon pontban érzem a mennyei kezét.

Ímé míg magamat embernek számláltam,
Az emberiségnek becsét nem vizsgáltam:
És most, hogy elhagytam az emberi nemet,
Négy milliárd ember tölté be szívemet.
Uram! mind egyforma teremtesid ezek,
Kikkel én egyaránt gondolok, érzek;
Csakhogy némely része már kifejtve vagyon,
A többi még buta, kicsinyég vagy nagyon,
Ki dolgos, ki lomba, ki tüzes, ki hideg;
Ki durva vagy szelid, ki fársas vagy rideg:
Mégis mindeniknek szívéen van egy pecsét,
Mely jegyzi és őrzi az emberség becsét.
A London utcája, a Huron posványa
A jövődő boldog életet kívánja;
A csendes chinai s a kóborló tatár
Érzi, hogy a halál nem legvégsőbb határ;
Sőt az a kannibál, ki dühödt bélibe
Önnön embertársát vendégeskedi be,
S az ötig olvasni nem tudó déli nép,
Hiszi, hogy lelkestől a halálba nem lép.
Ha ezek mind hisznek, én kételkedjek-é?
Sőt ha hibáznak is, én bölcsőbb legyek-é?

1

Én is ember vagyok: és embertársamnak
Köz hibáját miért szégyenljem magamnak?
Ha úgy nem ítélek és érzek, mint ezek,
Talám akkor botlok, vakulok, vétkezek.
Négy milliárd ember: felséges társaság!
Hamarább vét négy öt, mint ily nagy sokaság,
Sőt ha ez mind görbén találna is nézni,
Nem tartoznám szemem szemekhez intézni?
S kivált mikor szívem így verne belőlem:
„Ah ez édes hibát ne zavarj el tőlem!”
Sem több, sem kevesebb, csak ember lehetek,
Sem barom, sem angyal lenni nem szeretek.

De itt ezt kérddheti egy világ polgára:
Hogy jutott minden nép ennek tudására?
Barátom! hányd fel bár a könyvek asztagát,
Meglátod, hogy egy nép sem formálta magát,
Egy ember, egy nem köz lélek, egy isteni
Szokatlan erővel felruházott zseni
Látta, a mit mások nem láttak, s a vadon
Népnek előadta, szeliden, szabadon.
A gyenge fél hitte az erősnek szavát,
S nem tudva érezte önnön maga javát:
Látta, hogy a szíve nem kiált ellene,
S hogy ez az ő nemes sorsához illene.

Vagyis amely bimbót nyerses természete
 Még béburkolt kérgek alatt rejtegete,
 Mihelyt egy boldog fény s meleg kifejtette,
 Mindjárt magáénak vallotta — s szerette.
 Én ugyan állítani nagyon merészelem,
 Hogy régibb út a hit, mint sem az értelem,
 S hogy minden nép előbb lett theologussá,
 Mint kételkedővé vagy philosophussá.

III. NÉPEK.

REVELATIO, PHILOSOPHIA NÉLKÜL.

És én, hogy példát is hozzak a népekről,
 Miként képzelődtek azok a lélekről;
 Vagy kettőt említek, kit a szent hagyomány
 Úján nem vezet még az ész és tudomány,
 Kik a béveit vallás álmában nyugosznak.
 Állatként éreznek s kicsit gondolkoznak.

A scythák, tatárok, s akik az éjszaknak
 Fagyos vagy mérsékelt öve alatt laknak,
 Azt tartják s reménylik, hogy ezen testekkel,
 E kívánságokkal és e szükségekkel,
 Amelyekkel bírnak földi életekbe',
 Egy ehhez hasonló helyre költöznek be,

Hogy ott nyilazással töltik napjaikat,
 S büszkén ugrattatják délceg lovaikat.
 Azért, ha meghalnak, sírjokba rakatják
 Mind azt, aminek ott hasznát gondolhatják.
 Ki nem marad onnan a kard a kopjával,
 Vagy a nyusztos kalpag ráró boktélával,
 A buzogány, a puzdra, a varrott sátorok,
 A csigás szerszámok, s több becses bútorok.
 S az így felkészített sírjánál az Úrnak
 Kutyát, lovat, szolgát s ágyast agyon szúrnak.

Például halljátok egy laponn érzését,
 Ki látván halála elközelgetését,
 Megnyugodt vadsággal, hideg reményében,
 Ezt mondja megásott sírjának szélében:
 Légyen vége életemnek, nem bánom légyen vége!
 Hajtó szellő csónakomnak fájdalmim keménysége.
 Ni hogy mosolyognak felém, közepén is a kinnak,
 Ezer szép istenasszonyok udvarából Odinnak,
 Kiket a hatalmas Odin, az isteneknek ura,
 Állított ki kastélyából előmbé a kapura.
 Már a kék szemű Valkiráak a legjobb sert készítik,
 Már Odin palotájában az asztalt is terítik,
 Hol vaddisznó-sódort eszem a boldog istenekkel,
 S a kopjákról beszélgetek a harcon elestekkel,

És ott Karinton apámmal a felső helyen ülök,
 S odvas koponyákba töltött zab sertől részegülök,
 Walhallának kies földé, hová most kell bujdosni,
 Hol a mohos szirt pompáját tiszta tó szokta mosni,
 Hol a szép nyirfabokrokat aranyos zúz teríti,
 S ha eső és, a nyíl hurját meg nem pötyögösíti;
 Fogadj, fogadj bé engemet! nem hazudtam, nem féltem,
 Nem loptam el más tarándját, harc és fegyver közt éltem.
 Odin előtt félelemnek szavával nem állok meg!
 Lefolytak élttem napjai: mosolyogva halok meg.“ —

Lám, mely boldogító a vallás érzése!
 S bár ily együgyű is, lelket ad ihlése.
 Hányszor vigasztalja ez a néger szívét,
 Mikor már nem bírja elcsigázó mívét,
 Mikor a potosi bányák éjjelében,
 Az élet és pokol kölcsönös szélében,
 Hol csak jajszók s bilincscsörgések hallatnak,
 A rabság s a kínok már lelkéig hatnak,
 S a pogány keresztyént átkozván magába,
 Elszánva ugrana az ércek kohába,
 De csak visszahátrál, letörli könnyveit,
 S a tágas tengerre fordítja szemeit,
 Mely hazája között, a hová vágyódik,
 S nyomorgatásának földje közt hánykódik.

Gondolja: majd eljő az a perc végtére,
 Melyben elér ő is a kínok végére,
 És az esti szellők lágyemeleg szárnyain
 Általrepül lelke a tenger partjain,
 S majd otthon egy tarka publikánna válván,
 Öseivel egyik fáról másra szállván,
 Zengi új örömet és elmúlt kínjait,
 S átkozza a kávék kertek vad urait.

Ez, amit így képzel a feketék neme,
 Az északi s déli hitnek egy láncszeme.
 Mert a hol a tisztelt elefántok laknak,
 S ennivaló fészket a madarak raknak,
 A fázó Imaus bérceitől fogva,
 A meddig a déli tenger ér zajogva,
 Földünk legszelidebb s legrégibb nemzeti,
 China és India, s a jó szag szigeti,
 Azt hiszik, hogy csupán e testé a halál,
 A lélek megmarad, csakhogy más testbe száll. —
 Bizonyos számok van, mondják a lelkeknek,
 S egy kies planéta lakása ezeknek,
 S ha e boldogságban vétkezni találnak,
 Számkivetés gyanánt e földre leszállnak.
 Itt a durva testet magokra öltöztvén,
 Egy állatból másba sokáig költöztvén,

Végig tapasztalják e bú-baj világát,
 S elfelejtik első létek méltóságát.
 Ha egy testek meghal, poklokra hányatnak,
 És a furiáknak kezekbe adatnak,
 Hol ha a kiszabott büntetést kiállják,
 Az istenek másik állatban próbálják,
 Most egy jó ifjában, majd egy szép leányban,
 Kigyóban, kutyában, féregben, fácánban. —
 Közbe megtörténik, hogy büntetésében
 Árnyék-módra bolyong az ég üregében;
 Sokszor a tengerek mélyére lökődik,
 Onnét a kietlen szárazra vetődik,
 Felcsapódik a nap tűz kemencéjébe,
 S vissza, a levegő zúgó örvényébe;
 Maga s minden dolgok írtózza utálják,
 S az elementumok vissza hajigálják,
 Ezer esztendőig tart így e vándorlás,
 Míg a sok kín, próba, bánat és gyakorlás
 A mennyből szállt lelket úgy ki nem tisztítja,
 Hogy virtusát semmi már nem mocskosítja:
 Ekkor a teremő magához felvészi,
 S önnön istensége részesévé teszi. —

Bangó-képzeldés! — de nem bolondság a
 Háromszáz milliöm ember boldogsága.

Ez a hit csinálja őket csendesekké,
 Jókká, dolgozókká, mértékletesekké;
 Ez okozza, hogy ők a vért nem kívánják,
 S még az állatot is kímélik és szánják;
 E miatt nem fognak kardot gyilkolásra,
 Puskát védelemre, ágyút hódításra.
 Különben ily gazdag országnak lakosi,
 Gyémánt hegyek s arany bércek birtokosi,
 Kiknél a fűszerszám erdőszámra fekszik,
 Kiknek gyomjaival Schönnbrunn is dicsekszik,
 Kiknek lakóhelye az édenbe ese,
 Kikre minden szorul, és ők senkire se, —
 Régen azt tehetnék földünk több részével,
 A mit most London tesz Ganges mellékével.
 Boldog! ki a tündér románok helyébe
 Utazók írásit forgat a kezébe,
 Melyekben szintannyi a sok viszontagság,
 Az emberi virtus, ész és balgatagság,
 Szinte annyi szelid s vad scénák festetnek,
 Mennyit a firkálók nem is képzelhetnek;
 S a mi több, mind igaz, a mi itt íródik,
 Ami a képzésbe vagy szívbe nyomódik;
 S mikor végig vittük a könyvet s a napot,
 Mind tudomány, amit az elménk megkapott. —
 A ki ásítózva ül toalettijéhez,
 S unalommal nyúl egy utazó könyvéhez,

Kis olvasás után emberré kezd lenni,
 Földről, népekről esméretet venni.
 Rátalál helyére e nagy plánétában,
 S mi ő az emberi nemzetnek láncában?
 Azt érzi, hogy ott jár és ébren álmodik,
 Egyre tanul s mulat, henyél s okosodik.

IV. BÖLCSELKEDŐK.

PHILOSOPHIA, REVELATIO NÉLKÜL.

Most már a szentté lett régi hagyományok
 Partja mellől beljebb visznek a kormányok
 Olyan emberekhez, kik a természetnek
 S csupa okosságnak útján lépegetnek.
 Itt népes országot nem szükséges várnunk,
 Csak apró különös csoportok közt kell járnunk:
 És, hogy mindnyájáról ítéletet tégyünk,
 Csak három haldoklót látogatni mégyünk.

Az első Atheus, ki hogy nem láthatta
 Az Istent s a lelket, vakmerően tagadta;
 Erkölcsi jó s rossz közt különbséget nem tett;
 Mindent csak magáért s magából teremtet;
 Életét s dolgait a szerint követte,
 A mint az állati ösztön ingerlette;

S csak ott őrzikedett világos vélségtől,
 Ahol retteghetett földi fenyítéktől.
 Most már belé lépven a halál révébe,
 Ilyen formán érez elfásult szívébe':

„Megvan! vártam is egykor azt,
 Hogy megbomlik ez a durva maléria,
 És a dolgos erő kifogy,
 S más formákba ütik makhina-~~testemet~~
 A dúló elementumok,
 És én nem leszek én. — Érzem: ez a halál!
 Melyen túl mi van? a mi volt
 Hitvány létem előtt. Bennem az élető
 Tűz felgyúla s elalva már;
 S most is gyertya vagyok, gyertya, de mely nem ég.
 Hát kívánjam-e létemet?
 Kívánom: de tudom, hogy lehetetlen az.
 Bár csak téged, erős vad ész,
 Megcsalhatna nemesb sorsra esenkedő
 Szívem; bár csak ez a remény
 Felnyitná lecsukott életem ajtaját!
 Adjátok nekem, állatok,
 Csendes, tompa, hideg véreteket. Miért,
 Mért gondolkozom én? s miért
 Képződök, habozok, rettegek, érezek
 Oh, amelyet igen hiszek,

A nemlétel örök tengere mint ijeszt;

S amit nem hiszek, a becses

Élet s boldogodás, mely igen édesít!

Lévők létele s kútfeje,

Isten, hogy ha te élsz, oltsd ki szorongató

Eszmélésemet, óh — vagy óh

Szánj meg, hogy nevetem léted, erőd, neved.“

E bús haldoklótól menjünk ébredtebbhez,

E rettegő szívtől jobbbhoz, csendesebbhez.

A hajnal szárnyai engemet felvésznek,

S a China termékeny partjain letésznek.

És itt, hol nagyot szült a Lu tartománya,

Hol virágzik egy szép folyóvíz párkánya,

Három ezernél több tanítványok között

Egy nagy bölcs már szinte a sírba költözött,

Egy, földünk barátja, és az ég kedvese,

Napnyugot csodája, kelet Szokratese,

Confucius, — kinek nemes munkáiba'

Eltűnik egy vagy két aprólékos hiba;

Ki csak annyit mondott, mennyit érzett s tudott,

Ki világosított, de még sem hazudott;

A ki egy legnagyobb s legrégibb nemzetet

Törvényre, erkölcsre s jó rendre vezetett.

Ezt látjuk itt. Már ő az Istent dicsérte,

De a láthatatlan lelket nem esmérte,

Egy foggal feljebb volt ama epés bölcsőtől;
Halljunk hát egy-két szót a csupa erkölcsötől:

„Óh halál! te szelid álomnak testvére,
Mikor vetsz örök zárt szemem fedelére?
Mikor száll testemre az a vég nyugalom,
A mellyel örökre biztat a sírhalom,
Hogy a semmiségbe létem visszaszálljon;
S belőlem csak egy por és csak egy név váljon?
Elalszom mint fáradt, s úgy fogok aludni,
Hogy arról semmit sem fogok magam tudni,
Mert a mit beszélnek a megholtak felől,
Hogy holmit csinálnak még sírjukon belől,
Azok az élőknék setét álmodási;
Mert csendesek minden halottak alvási.
Mélyen alusznak ők; s mi, akik eszmélünk,
Órólók álmokat látunk és beszélünk. —
Alusznak? De ugyan lehet-e az álom?
Én az álmot élet nélkül nem találom.
Hiszen ha porrá lesz testünknek porfala:
Csak semmivé válik, ami semmi vala;
Az ember egy bűzös dögbálvánnyá leszzen,
Bomlani kezdenek a részek egészen;
A könnyebb s a folyó rész magát feljebb vonja,
S a göröngy közt marad csak a skeletonja;

Ez is nem sokára, bár ércső volna is,
 Egy rakás agyaggá változik maga is:
 Az olajos részek az áerbe mennek,
 S a sír körül lidérc formába jelennek;
 A sós és a kövér részecskék meggyúlván
 Földszínen maradnak, s összevegyúlván
 A plantagyökerek által felszívódnak,
 S belőlük a füvek s barmok táplálódnak.
 Így lesz az élőből minera s televény,
 A földi részekből plánta és növény,
 Melyet ha az élő állatok megesznek,
 Belőle magoknak testet s növést vesznek.
 Így aluszunk mi! — Hanem vigyáz a természet,
 S nincsen forgásiban hízak és enyészet;
 Pontos forgásának örök karikája
 Egynek elmultával másikat táplálja. —
 Mi voltam magam is, míg még nem születtem,
 Míg fűből s állatból e testet nem vettem?
 Aludtam mélyen a semmiség ölében
 A magam-nem-tudás csendes éjjelében;
 Még a természetből, mint egy annak megholt
 Részecskéje, akkor ki nem feslettem volt;
 Így fogok bomlani újonnan beléje,
 Mint annak egy megholt piciny részecskéje. —
 Köszönöm, hogy nemes állatnak születtem,
 S nem bánom, hogy ismét minerállá lettem.

De te, mennynek Ura, miért teremtetél?
 Egyéb állatoknál okosbbá mért tettél?
 Miért adtál nekem több s jobb tehetséget?
 Hogy sok eszköz által éj el azon véget?
 Hogy az ételt, italt levegőt megszűrjem?
 S szabad lévén a sok bűnbajt nyögve türjem?
 Hogy egy romló testet neveljek s hízlaljak:
 S egy kis jóért ezer gonoszt tapasztaljak?
 Nem! te bölcs Teremtő, mindent jól alkottál:
 Te egy vagy és minden; s a te véged ott áll,
 Hol a mi karikánk forgása kezdődik,
 S ahol te kezdődöl, létünk ott végződik.
 Ahol szent újjaid hegyét végig vonod,
 A jó rendnek láncát ott akarod s fonod,
 Mindennek célt, rendet és eszközt csinálsz ki,
 S egy részért az egész utjából nem állsz ki,
 Meg van a föld s a kő, hogy talpat csináljon,
 Meg van a fű és fa, hogy éljen s tápláljon;
 Teremtél állatot, hogy egy önként való
 Sokaság mozogjon, légyen élő s haló:
 Teremtél embert is, hogy jót s gonoszt tégyen,
 Hogy bolond és okos itt a földön légyen.
 Minden egy tulajdon pontot nyert magába
 Ez okos és bolond, jó s rossz világába.
 Tőled vagyon célja, eszköze mindennek,
 S az a boldog, aki megfelelhet ennek:

Míg az eszköz megvan, addig kergessünk célt,
 S aki a célig ért, az nem hiába élt. —
 Én tudom, én önnön érzésem hitet el,
 Hogy vissza nem éltem e rövid éleffel,
 Hogy rendelt helyemet bétöltni kívántam,
 S ha olykor hízakot ejtettem is, bántam.
 És most, hogy munkámat folytatni megszűnöm,
 Csak hibám szomorít és nem feltett bűnöm.
 S midőn visszaadom lételem az égnek,
 Csak e vigasztaló indulatim égnek,
 Hogy helyemet méltóbb teremtésnek szánja,
 S hogy azt én is bírtam, soha meg ne bánja!“

A harmadik halott ezt még többre vitte:
 Mert a halhatatlan lelket is már hitte,
 S önnön méltóságát az Isten létevel
 Egybe tudván kötni, bírt nemesb elmével.
 Szokrates ez, kinél a pogányok között
 Más világra szebben senki sem költözött,
 Akiben szemlélni leglisztábban lehet,
 Hogy egy természetnek fia mire mehet.
 Akit Apolló is legbölcsebbnek vallott,
 Kit a bölcs Athénás nagy örömmel hallott,
 Hanem siettetvén bal gyanúságait,
 Egy napon ölte meg őtet s — gyilkosait.

Menjünk tömlöcébe, hol a fő bölcsekkel
 Készül a halálra megnyugodt lélekkel.
 Ime a halálos mérget mostan adja
 Önéki könyezve a tömlöc hadnagya,
 A bölcs hidegvérrel vészi azt kezébe,
 S így szól barátinak a halál révébe:

„Lelkek lelke, te nagy, bölcs, igaz és örök
 Jó Isten, ki az én szívemet esmered,
 Kérésemre figyelmezz,
 És juttass hamar engemet

E földön lefutott vándori napjaim
 Boldog célja felé. Lelkem előlködik,
 És áldott kebeledbe
 Készül szállani jó Atyám! —

Itt a vég: megivám kelyhedet óh halál,
 S néhány percek után testemet itt hagyom. —
 Hogy hogy, drága barátim!
 Mért vagytok szomorú s levert

Ábrázattal? az én végemet is hideg
 Megnyugvás szemivel kellene néznetek,
 Mégis szántok; ez a bú
 Megbánt, férfiak! engemet.

Ah, híjjátok elő balzsamomul az ész
 S a virtust. De te sírsz Chrêmesem, és te is
 Plátóm, könyvezel? — Óh ég!
 Óh jó Isten, ugyan hová

Lett és lesz ama szent philosophia,
 Mely a földi halált semmibe véteti?
 Bátran, drága barátim!
 Majd egykor ti is engemet

Megláttok. Mit is ér sírni, sohajtani,
 S e történetemen nyögve kesergeni?
 Hát egy büntelen embert
 Rettegtethet e ez a halál?“

V. KERESZTYÉNSÉG.

PHILOSOPHIA IS, REVELIO IS.

Ily érzések közt mult ki az üldözött
 Szokrates kesergő tanítványi között,
 Kinek nagy lelke volt és tiszta erkölce,
 Ez a régi világ feddhetetlen bölcse,
 De akit setétnek s kicsinynek találunk
 Mihelyt egy haldokló keresztyént vizsgálunk,
 Kit a kitisztázott értelem okosít,
 S maga az igazság napja világosít,

Méltó s épületes, ha, akik még élünk,
 Egy ilyen haldoklót gondosan szemlélünk!
 Elégnek ágyához tudnálak vezetni,
 Akiről jó példát s tudományt vehetni;
 De tégyük most hátrább tíz nappal magunkat,
 S halljuk végóráján önnön halottunkat,
 Kinél a jó lélek magyarázására
 Alig akadhattok nemesebb példára.
 Így szól hát e gyenge portestbe öltözött
 Szép lélek magához vég hörgési között:

„Mennybéli lángnak kellemes isteni
 Szikrája! hagyd el, hagyd el ezen halál
 Alá vetett testet: te játszó
 Eszköze a repeső örömnnek,

Búnak, reménynek! Már napod itt vagyon,
 Hogy célra jutván végy diadalmat a
 Természeten, s a boldog élet
 Szent palotái felé emelkedj.

Halld, azt kiáltják fent amaz angyalok:
 Jer drága hűgunk, égi rokon, jövel! —
 Már én nem esmérek magamra,
 Megzavarodtanak érzésim,

Béhullt szememnek már elaludt tüze,
 Híg éltetőim széjjel oszoltanak!
 Lélekzetem kezd szünni. — Oh hát,
 Lelkem! ugyan csak ez é kimulni?

A föld előlem távozik, és szemem
 Nem látja többé. A magos ég kinyílt
 És benne száz kar Sérafinnak
 Zengedezése fülembe csendül.

Kik általadván szárnyaikat nekem,
 Gyors repdeséssel mennybe emelkedem. —
 Fulánkod, óh halál! mutasd már,
 És diadalmadat, óh koporsó!"

VI. A MEGBOLDOGULT ASSZONYSÁG KARAKTERE.

Így szállott fel az ég tündöklő várára
 Ez a nemes lélek méltó jutalmára,
 Ki a halandóság tövises völgyében,
 Már félig öltözött az angyali képben,
 Kihez ha mindenek hasonlók volnának,
 Tán az égiek is hozzánk leszállnának;
 Ki megérdemelte e testi világban
 Hogy részt vegyen rangban, kincsben,
 boldogságban;

A ki ha származott volna kunyhóból is,
 Kisugárzott volna szép lelke abból is,
 Kit tisztelt, szeretett egy ily fényes sereg,
 Mely most hamvainál bánkódik, kesereg,
 Kiben gyönyörködött ennyi pallérozott,
 S kimultakor még az irigy sem átkozott,
 Kiért a társaság és az erkölcs vérzik,
 Kinek híjját magok a Gráciák érzik. —
 Egy nemes törzsoház méltó sarjzatja,
 Kinek a közjóért élt és halt az atya,
 Egy érzékeny mátká, egy olyan feleség,
 Mely a nemes szívnek legnagyobb nyereség,
 Egy olyan asszonyság, kinek természeti
 Szívét, eszét, lelkét minden esmérheti,
 A ki ha származást Párisban vett volna,
 Esztendőre róla sok memoires szólna.
 Otthon nyájas, csinos, vig, lebecsálkozó,
 Jó rendet szerető, elmés, mulatozó,
 Ki buba csak akkor ejtette vendégít,
 Mikor azok észre vették betegségét. —
 Nagy emberek voltak atya, férje s vére;
 Még sem szállt kevélység s vad gög a lelkére:
 Gazdag volt s nem pazér, hatalmas nem kemény,
 A módosság nem volt benne csak tünemény.
 Mindent megkímélt ő, de nem színeskedett,
 Jó lenni nem tanult, mert annak született;

Virtusát érzette, ön becsét esmérte,
 Elméje könnyü volí, a másét dícsérte: —
 De elevensége nem tette hiúvá,
 S tesli gyenge volta vaddá, szomorúvá;
 Sem világ rabjává nem szeretett lenni,
 Sem abban magának követőket venni,
 S mégis tudott élni ez élet javával
 S gyakran izleltette azt embertársával. —

Óh felséges virtus, ott tetszesz te nagynak,
 Hol a cselekvőnek akadályi vagynak.
 Hol a midőn egy jót szükség fényre hozni,
 Sok kedves dolgot kell azért feláldozni.
 A hely, szokás, rang, mód s mások ítélete,
 A körülünk lévő emberek élete,
 Midőn ezek jönnek a virtussal perbe,
 Ekkor kell értelem s erő az emberbe. —
 E boldogult lelket ily pontból tisztetem;
 Csuda egy gyengébe ily erő s értelem;
 Más mikor szokásból szólnak a holt felett,
 Más pedig e bennem megfundált tisztelet,
 S tudom, hogy midőn ezt ily hosszan kitettem,
 Minden itt lévőeknek szíve szólt mellettem. —
 Engedj meg, szent árnyék! ha e köz siralom
 Szomorú piacán neved magasztalom:
 Félek virtusidról több említést tenni,

Ámbár érzékennyé megszűntél már lenni.
Mély álmod s vérednek fagyos elállása,
Orcádnak örökös halaványodása,
Alig tudnak egész bizonyossá tenni,
Hogy dicséretedre ne tudj érző lenni.
De e gyász koporsó és e fényes rendek
Meggyőznek, s magam is csakugyan örvendek,
Hogy dicséretidről tiszttem most szólni,
A mit te pirulva szoktál volt hallani.
Vedd békével tőlem, hogy itt megtisztellek,
Hogy messze, magasra, magadig emellek.
És ti tisztelt karok! tőlem tán várjátok;
Hogy e boldogultnak életét halljátok;
De minek írfam azt, amit tudtok nagyon?
Minek írfam, a mi tiszteletben vagyon,
S a mit már ti néktek jobban lerajzoltak
Ama két tudósok, kik előttem szóltak?
Én hát csak lantommal fogom fel szózatját,
Hogy itt kirebegjem végső indulatját.

VII. MAGA A BÚCSÚZTATÓ.

Zárt koporsómnak fedelén belől is
Érez a szívem szeretett nevedre,
S e setétségnek hideg éjjelében

Rhédey látlak :

Látlak, eszmélek, karomat fogadd el
 Őh szerelmemnek deli tárgya, lelkem,
 Hű s nemes férjem. Lajosom, barátom,
 Látlak, öllelek.

Óh, az érzékeny tüzet el nem oltják
 E hideg, nyálkás ködök; s az halálnak
 Pusztá völgyén is tífelöltek még
 Hangzik az ekhó.

Jöszte s hív emlékezetekkel újtsd
 E magánosság szomorú világát!
 Ah, erős lelked lehatolhat e sír
 Érc kebelébe.

Itt fogadd még el, hol az áltatások
 Nem lakozhatnak, s a hol a világi
 Tettetésnek nincs helye, itt fogadd el
 Trézia szívét.

Jer nemes lelkek remeke, s királyok
 És magyar hérók fejedelmi vére,
 A ki laurussal s olajággal ékes
 Érdemeid közt

Házi virtussal szereted tetézni
 Nyert dicsőséged! jövel és ne vedd meg

Annai jó hírnek jubileumában
 Hitvesi búcsúm!

Jer, de mely híven sietel te meghült
 Karjaim közzé! Köszönöm . . . de szólít
 A dicső tornác, hova téged is hoz
 Egykor az érdem.

Kedves testvérem, Zsuzsánnám,
 Fogadd el végszózatom;
 Elválásom nagyon bánnám,
 Mert leköt indulatom:

De a mennyei szózatnak
 Szent förvényi felhivatnak,
 Most bocsáss el: egykor még
 Egyesíteni fog az Ég.

Addig is gróf Gyulayddal
 Él a hűség karjain,
 S nagyra termett magzatiddal
 Járj az öröm szárnyain.

Én szeretlek, én tisztellek,
 Én sóhajtlak, én öllelek.
 Isten hozzád! ah egy óh
 Nékem elég búcsúszó.

De még több jajszót kell tennem,
Többtől is búcsút kell vennem:
Óh keserves változás!

Még Szerencsy özvegyétől,
Bús hang jön sírom szélétől,
És igaz sóhajtozás.

Te, kit a hív rokonságnak,
S ebben ritka barátságnak
Kétszeres szent kötele

Énvélem úgy egyesített,
Hogy köz érzés lelkesített,
Tréziám, szívem felc!

Ez elválás pontján érzem,
Mely keserves kinnal vérzem,
Elhagyván ez életet;

S most, mikor már elszakadtunk,
Ott, ahol egybeforradtunk,
Szörnyű metszés tétetett.

Óh, ha addig tartanának
A barátság angyalának
Rózsákból font köteli.

Míg a sír bé nem nyél minket:
 Óh úgy érző szíveinket
 Csak kinnal rakná teli.

De ő bármely messziségre,
 Égből földre, földről égre
 Egyaránt fut szárnyain.

Véle a szelek sem bírnak,
 S a fömlöcnek és a sírnak
 Truccol vasas boltjain.

Mikor már én itt tündöklök,
 S a kék égen kikönyöklök,
 Hallom téled nevemet.

Valamely'k csillag sugára
 Ráfesti szemed héjára
 Hív emlékezésemet.

E' dicsőültek országa
 Egyik legfőbb boldogsága
 Az a kedves érzemény,

Hogy barátinkról eszmélünk,
 S hogy majd velük együtt élünk,
 Legvigasztalóbb remény.

Oh karjaim mint repesnek,
 Hogy egykor nyakadba esnek
 Ez élet tornáciban;

Addig is kívánja szívem,
 Hogy rózsák közt járjál, hívem
 E világ pusztáiban.

Hát, te, Domokos Jakabnak
 Tiszta szívű hitvese;
 Ki a boldogtalanabbnak
 Dajkája vagy s frigyese.
 Hív Uray Juliánna,
 Kitől a vég percein is
 Több jószágot nem kívánna
 Még a békételen is,
 Te a baráti hűségnek
 Példája és bélyege,
 Kit nem borzaszt az inségnek
 Szélvesze és fellege,
 Ki a sűrű fájdalomba'
 Vigasztaltál engemet,
 S te kísérted le síromba
 Elhervadt testemet;

Hogy köszönjem meg hűséged
 S arany barátságodat? —
 Oh már az ég esmér téged,
 S letette jutalmodat:
 Megőríz kedves férjeddél,
 És megáldd benneteket;
 S végre vélem, kedveseddel,
 Meglátod a szenteket.

Ti is a Gyulay, Bárczay s Rhédei
 Fényes familiák minden vérségei,
 Hűséges rokonok, nemes atyafiak,
 Itthon és a hadban példás hazafiak,
 Vég búcsúmat tiszta szívvel fogadjátok,
 Az Úrnak áldása terjedjen reátok!

Legfőbb tiszteletre méltó praelátusok,
 Minden hiten lévő papi szent chórusok,
 Kik hiven őrt állván az Úrnak házában,
 Résztettek mindent annak mannájában,
 Ti is felsőbb alsóbb rendű méltóságok,
 Nemes magyar urak s úri asszonyságok:
 Vitéz hadi tisztek, akik a csatának
 Tüzén éltek s haltok királynak, hazának!

E régi városnak csinos polgárjai,
 S e tisztas közönség minden jó tagjai;
 Valakik erántam hív szívvel voltatok,
 S a jó emlékezet könyvébe írtatok
 Köszönöm valamit erántam tettetek,
 Légyetek áldottak! Már Isten véletek.

*

Mi pedig, valakik koporsódhöz gyűltünk,
 Valakit szerettünk, tiszteltünk, becsültünk,
 Köszönjük, hogy rólunk most is emlékezel.
 S még a sír szélén is erántunk érezel.
 Mi is, nemes lélek, sóhajtunk és sírunk,
 S háládó szívünknek táblájára írunk,
 És csak az vigasztal, hogy még feltalálunk,
 Égi társak leszünk s többször el nem válunk.

És én, a ki olyan szerencsésé lettem,
 Hogy ily nagy lelkek közt virtusid zenghettem,
 Bocsánatod kérem rebegő nyelvemről,
 Elmém szűk voltáról, s kis tehetségemről,
 Amely ha bírt volna szívemnek lángjával,
 Verset futott volna a szelek szárnyával. —
 De bár talentomim nem tűzesek s nagyok,
 S hazám lantosi közt középszerű vagyok;

Az az önnönérzés emeli tollamat,
Hogy még méltatlanra nem fogtam lantomat,
S hogy most is egy méltót magasztalt énekem.
S ennyi nagy, bölcs, csinos hallgatóm volt nekem.

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY

A LÉLEK
HALHATATLANSÁGA

megjelent
diszes kiadás-
ban is, Karácsony
Sándor nagy Csokonai
tanulmányával és Szobosz-
lai Mata János grafikus mű-
vész fametszetű címlapjával

EXODUS – KIADÁS

MAGYAR KLASSZIKUSOK

ÚJ KIADÁSBAN

ARANY JÁNOS

T O L D I

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY

A lélek

halhatatlansága

FAZEKAS MIHÁLY

LUDAS MATYI

OLCSÓ FILLÉRES KIADÁS

„ERZSÉBET“
NYOMDAVÁLLALAT
Könyv- és Papírkér.
KOLOZSVÁR
Bartha Miklós u. 25
